

וַיַּעֲבֹר בְּכָל-אֶרֶץ מִצְרַיִם: מִן וַתַּעֲשֵׂה
 אֶרֶץ בְּשָׁבַע שְׁנֵי הַשָּׁבָע לְקִמְצִים:
 וַיִּקְבֹּץ אֶת-כָּל-אֶבֶר וְשָׁבַע שָׁנִים
 אֲשֶׁר הָיוּ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וַיִּתֵּן אֶבֶר
 בְּעָרִים אֲבֵר שְׁתֵּי-הָעָרִי אֲשֶׁר
 סְבִיבֹתֶיהָ נָתַן בְּתוֹכָהּ: מִן וַיַּעֲבֹר
 יוֹסֵף בָּר כַּחֲזוֹל הָיָם הָרִבָּה מְאֹד עַד
 כִּי-חָדַל לְסַפֵּר כִּי-אֵין מִסְפָּר:
 וַלְיוֹסֵף יוֹלָד שְׁנֵי בָנִים בְּמִסְרָם תְּבוּא
 שְׁנַת הָרָעָב אֲשֶׁר יוֹלְדָה-לוֹ אִסְנָת
 בַּת-פּוֹטִי פָרַע בֶּתֶן אֵין: וַיִּקְרָא
 יוֹסֵף אֶת-שְׁם הַבְּכוֹר מְנַשֶּׁה כִּי-נִשְׁנֵי
 אֶרְחִים אֶת-כָּל-עַמְּלִי וְאֶת כָּל-בֵּית

רשי

לפי שממד את יוסף למשכב זכור (סעיף יג): (מו) ותעש הארץ. כהרגומו ואין הלשון נעקר מלשון עשייה: לקמצים. קומץ על קומץ יד על יד היו אולרים: (מח) אכל שדה העירי אשר סביבותיה נתן במוכס. שכל ארץ וארץ מעמדת פירותיה ומהנין בתבואה מעפר המקום ומעמיד את התבואה מלירקב (כ"ל שהוא דעת רבי נחמיה ור"ל כלל להגיה ברש"י כאשר ענה בדעת קתנים): (מט) עד כי חדל לספור. עד כי חדל לו הספור לספור וה"ל מקרא קצר: כי אין מספר. לפי שאין מספר והרי כי משמש בלשון דהא: (נ) בערם הבוא שנת הרעב. (הענין

תורה תמימה

(נ) וליוסף יולד וגו'. אמר ריש לקיש, אסור לאדם לשמש מבתו בשני רעבון, שנאמר וליוסף יולד שני בנים במסר תבא שנת הרעב" (תענית י"א א').

במעשה העגל, הרי שהיה מזוין בקדושה ופרישות, וגרעה צבור דבריהם, דבאמת לאיש שהוא מסוגל בער הרעב אין סכר לאסוף לער במניעת תה"מ שנקרא ענוי (ע"ל ס"פ ויאל), אלא רק למי שאין לו כל לער ודלילה מחמת הרעב, כמו עשירים גדולים ובעלי אולרות הבואה וכדומה, כמו יוסף, להם ראוי להשתתף עם הצבור בער זה המורת לער הרעב שאין מרגשים בו.

ולפי זה נחא קושייתם מלוי, כיון דיעקב וביחו היו ערודים בער הרעב כמבואר בפרשה הבאה לא היו מחויבים כלל במניעת תה"מ. וע"פ זה מבאר מה שהביאו בגמרא סמוך לדין זה האגדה דכל המשתתף

אף על פי שלא נאכל על זה ואין מן הנמוס להיות נדרש ללא שאלתו י"ל פסוק דזה שייך לבטח החלום ופירושו, ר"ל שנתן עשם מדוע הגיד ה' את כל אלה לפרעה, כדי שיפקד איש נכון וחכם על בעונו המדינה. ורמב"ן סרח הרבה בענין זה. (ח) ובתוכם הקשו מיוכבד צל לוי שטלדה בין החומות בטוא יעקב למארים ומתעברה בארץ כענין צעת הרעב [ע'] לפינוי צפ' וינש, מ"י כ"ח], ותרצו דלכאנא עלמא לא ה' אסור רק למי שה' נוסח עלמו בחסידות כמו יוסף, עכ"ל, והנה קשה מאד לומר על לוי בן יעקב שנה עמנו כאחד הממונים, והלא עליו אמר משה תמיד ואוריד לאיש חסידך (פ' ברכה), ושם זה לא השתתף

אָבִי: וְגַם וְאֵת שֵׁם הַשְּׁנִי קָרָא אֶפְרַיִם
 בְּיַהֲפֹרְנִי אֱלֹהִים בְּאֶרֶץ עֲנִי: רִבִּיעַ
 וְהַתְּלִינָה שִׁבְעַת שְׁנֵי הַשְּׁבַע אֲשֶׁר
 הָיָה בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם: וְהַתְּחִלִּינָה
 שִׁבְעַת שְׁנֵי הָרַעֲב לָבוֹא כְּאֲשֶׁר אָמַר
 יוֹסֵף וַיְהִי רָעֵב בְּכָל־הָאֲרָצוֹת וּבְכָל־
 אֶרֶץ מִצְרַיִם הָיָה לָחֶם: וְהַתְּרַעֲב
 בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרַיִם וַיִּצְעַק הָעָם אֶל־
 פַּרְעֹה לֶלֶחֶם וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה לְכָל־
 מִצְרַיִם לָכוּ אֶל־יוֹסֵף אֲשֶׁר־יֹאמַר
 לָכֶם תַּעֲשׂוּ: וְהַתְּרַעֲב הָיָה עַל כָּל־
 פְּנֵי הָאָרֶץ וַיִּפְתַּח יוֹסֵף אֶת־כָּל־אֲשֶׁר
 בָּהֶם וַיִּשְׁכַּר לְמִצְרַיִם וַיַּחֲזֹק הָרַעֲב
 בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם: וְכָל־הָאָרֶץ בָּאוּ
 מִצְרַיִם לְשֹׁכֵר אֶל־יוֹסֵף כִּי־חָזַק

אָבִי: וְיֵת שֵׁם הַתְּנִינָה קָרָא
 אֶפְרַיִם אֲרִי אֶפְשֵׁנִי: בְּאֶרֶץ
 שְׁעֵפֹרִי: וְשִׁלְמֵת שִׁבְעַת שְׁנֵי
 שִׁבְעָא (נ"י שִׁבְעָא) דִּי הָדָה
 בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם: וְיֵת שֵׁם הַתְּחִלִּינָה
 שִׁבְעַת שְׁנֵי בְּפִנָּא לְמִצְרַיִם כְּמָא
 דִּי־אָמַר יוֹסֵף וְהָדָה בְּפִנָּא
 בְּכָל־אֲרָעָא וּבְכָל־אֲרָעָא
 דְּמִצְרַיִם הָדָה לְחֵמָא: וְיֵת שֵׁם הַתְּרַעֲב
 בְּכָל־אֲרָעָא דְּמִצְרַיִם וַיִּצְעַק הָעָם
 (קָדָם) לְפַרְעֹה (עַל־לְחֵמָא)
 וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה לְכָל־מִצְרַיִם
 אֵיזִילוּ לִיתֵּי יוֹסֵף דִּי־יֵמֵר לָכוּן
 חַעֲבֹדִינוּ: וּבְפִנָּא הָדָה עַל כָּל־
 אֲפִי אֲרָעָא וַיִּפְתַּח יוֹסֵף אֶת־כָּל־
 (וְאֲרָעָא) דִּי בְּהוֹן עֵיבוֹרָא
 תְּבִין לְמִצְרַיִם וְתִקְוָא בְּפִנָּא
 בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם: וְכָל־דִּי־רִיר
 אֲרָעָא עָלוּ לְמִצְרַיִם לְמוֹכֵר
 עֵיבוֹרָא מִן־יוֹסֵף אֲרִי־תִקְוָא

רשי

(יא) מִכָּאן שֶׁאֵינֶם לֹאֲדֵם לְשֵׁם מִטְוָה שְׁמִי רַעֲבֹן: (נה) וְהַתְּרַעֲב כָּל אֶרֶץ מִצְרַיִם. (כ"ר) שְׁהַקְצִינָה
 תְּבוֹאָתָם שֶׁאֵלֶּה חֵן מִשָּׁל יוֹסֵף: אֲשֶׁר יֹאמַר לָכֵן הָעָם. לִפִּי שְׂדֵה יוֹסֵף יֹאמַר לָהֶם שִׁמְעוּ
 וְכַשְׁנָא אֵלֶּה פַרְעֹה וְאֹמְרִים כִּי הוּא יֹאמַר לֹא חָלַל לָמָּה לֹא נִצְרַתָּם בְּרַ וְהִלָּא הִכְרִיז לָכֵם
 שְׁמִי הָרַעֲב בָּאֵם אֲמָרוּ לוֹ אֲסַפְתָּ הִרְבָּה וְהַקְצִינָה אֲמָר לָהֶם חָלַל כָּל אֲשֶׁר יֹאמַר לָכֵם הָעָם
 כִּי גִזַּר עַל הַתְּבוֹאָה וְהַקְצִינָה מִה אֵם יִנְזֹר עֲלֵינוּ וְנִמְוֶה: (כו) עַל כָּל פִּי הָאָרֶץ. מִי הֵם
 פִּי הָאָרֶץ אֵלֶּה הַעֲשִׂירִים (כ"ר): אֵת כָּל אֲשֶׁר בָּהֶם. כְּתַנּוּמוּ דִּי בָּהֶן עֵיבוֹרָא: וַיִּשְׁכַּר לְמִצְרַיִם.
 שָׁכַר לֶשׁוֹן מִכָּר וְלֶשׁוֹן קִינָן הוּא. כָּאֵן מִשְׁמַשׁ לֶשׁוֹן מִכָּר. שָׁכַר לֶשׁוֹן מִשְׁמַשׁ לֶשׁוֹן קִינָן. וְאֵל
 חֲלָמִר חֵט כִּי אֵם בְּתוֹבָה שֶׁאֵף בִּין וְחֵלֶב מִינֵי (יִשְׁעִיהֶם) וְלֹא שָׁכַר בָּלוֹא כִּסָּף וְכֵלֶם מִחִיר
 יִין וְחֵלֶב: (כו) וְכָל הָאָרֶץ בָּאוּ מִצְרַיִם. אֵל יוֹסֵף לְשָׁכַר וְאֵם הִדְרָשָׁה כְּסִדְרוֹ הִם לִרְיָן לְכַבֹּד

תורה תמימה

(יג) וְכָל הָאָרֶץ וְגו'. אֲמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׂמֹאֵל, כָּל כֶּסֶף וְהוּב שִׁבְעוּלִים לְקַם יוֹסֵף
 וְהִבִּיִּים מִצְרַיִם, שְׂנֵאמַר (פ' יג) וַיִּלְקֹט יוֹסֵף אֶת כָּל הַכֶּסֶף, אֵין לִי אֵלֶּה שְׂבָאֵרִין

עַם הַכֹּזֵב רָחֵם בְּנִחָמָה כֹּזֵב, וְלִכְלֹאֲרָה מִלִּי שִׁיבֹת
 הַעֲשִׂיִּים וְלִי, וְכִפִּי מִה שֶׁכֹּאֲרֵט שִׁיבִי וְשִׁיבִי, דְּכִיּוֹן
 דְּמִבִּיִּל רָחִי מִיוֹסֵף שִׁמְכִיּוֹן שְׂכֹא לֹא הִרְגִּים בְּגֵזֵר
 וְלִפְנֵי הָרַעֲב לָכֵן רָחֵם לְשִׁחָתָה בְּגֵזֵר הַכֹּזֵב אֵף כִּי
 עוֹלָם

הָרַעַב בְּכָל־הָאָרֶץ: **מב** * וַיִּרְאֵהוּ
 יַעֲקֹב כִּי יֵשׁ־שֹׁבֵר בַּמִּצְרַיִם וַיֹּאמֶר
 יַעֲקֹב לְבָנָיו לָמָּה תִּתְרָאוּ: **ג** וַיֹּאמֶר
 הִנֵּה שָׁמַעְתִּי כִּי יֵשׁ־שֹׁבֵר בַּמִּצְרַיִם
 רְדוֹ־שָׁמָּה וְשֹׁבְרֵי־לָנוּ מִשָּׁם וְנָחִיָּה
 וְלֹא נָמוּת: **ד** וַיִּרְדּוּ אֶחָי־יוֹסֵף עֲשָׂרָה
 לְשֹׁבֵר בַּר מִמִּצְרַיִם: **ה** וְאֶת־בְּנֵי־מִן
 אֶחָי יוֹסֵף לֹא־שָׁלַח יַעֲקֹב אֶת־אֶחָיו
 כִּי אָמַר פֶּן־יִקְרָאנוּ אֶסֶן: **ו** וַיָּבֹאוּ
 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְשֹׁבֵר בְּתוֹךְ הַבָּאִים

רשי

לשבור מן יוסף: (א) וירא יעקב כי יש שבר במצרים. ונוסחין ראה והלא לא ראה הלא שמע שנהמר הנה שמעתי וגו' ומיהו וירא ראה באסקרליח כל קדש כעדיין יס לו שבר במצרים ולא הוה נראה ממש להודיעו בפירוש שזה יוסף: למה תתראו. למה תתראו עלמכם צפני בני ישמעאל ובני עשו כאלו אחים שבעים כי בראה שעה עדיין היה להם הצוה (תענית י) (ול"ז כפשוטו למה תתראו למה יכו הכל מסתכלין בכס וזמתיים בכס שאין להם מזקקים לכס אוכל בטרם שיכלה מה שבידכם). ומפי אחרים שמועתי שהוא לשון כחישה למה תהיו כחכים ברעב. וזמנה לו (משלי יא) ומדוע נס הוא יורה: (ב) רדו שמה. ולא אמר לכו רמז למאמץ ועשר שנים שכתבצדו למצרים כמנין רד' (ג) וירדו אחי יוסף. ולא כתב בני יעקב מלמד שהיו מתחרטים במכירתו ונהנו לשם להתנהג עמו בחרוה ולפדוהו בכל ממון שיפסקי עליהם: עשרה. מה ח"ל והלא כתוב ואת בנימין אחי יוסף לא שלח אלא לענין האחים היו חלוקין לעשרה שלא יהיה אהבה כולם ושנאה כולם שזה לו אבל לענין לשבור בר כולם לב אחד להם (בב"ר): (ד) פן יקראנו אסון. ובבית לא יקראנו אסון אמר רבי אליעזר בן יעקב מכאן שהשטן מקטרג בשעת הסנה (ב"ר): (ה) בתוך הבאים. מטמינין עלמין שלא יכירו לפי שאין להם אציהם שלא יתראו כולם בפתח אחד

תורה תמימה

מצרים ובארץ כנען, שבשאר ארצות בניין, ת"ל וכל הארץ באו מצרימה^(א) [פסחים ק"ט א'].
מב (א) למה תתראו. אמר להם יעקב לבניו, אל תראו עצמכם כשאתם שבעים לא בפני עשו ולא בפני ישמעאל, כדי שלא יקראו בכם^(ב) [תענית י' ב'].
 (ה) ויבאו בני ישראל. וכתוב ההם (פ' אמור) ונקדשתי בתוך בני ישראל, כה בני ישראל

(א) ר"ל א"ע"פ שיש לכם עוד הצוה באוטרותכם בכל זאת תלכו לקנות כדי שלא תתראו כשבעים. וירדו לומר דברים תתראו כמו תתראו מענין שבעה, כמו למשן ספות הדוח, וריוון מדשן ביתך (תהלים ל"ו), ולד"ק ואראיהו ביסועי (שם ז"ל ט"ז) הוא כמו וארדוהו ומקביל יפה לרישא דקרא ארץ ימים אשבעוהו. ומצינו שאל"ף מתחלף עם ו' ככל אותיות אהו"י שמתחלפין כוונת. כמש"כ רד"ק במכילת שדס לאן וע' רש"י פ' מטות ז"ל כ"ד. וכן מצינו שהאל"ף בא במקום אות הכפל, כמו בישיעה י"ח אשר בזאו נהרים—במקום בזאו ונתהלים ל"ח חיוני

עולה יפה ומבואר נרחבה, אלא שזה הוא דבר חדש, וז"ע ותלמוד רב. (ב) מפרש וכל הארץ — וכל העולם, ולא דקאי על ארץ מצרים, יטן דלמעלה כתיב (פ' ל"ד) ויהי רעב בכל הארצות, ובדואי באו כולם עם כפסם למצרים. והנה מבואר מאנדה זו דהרעב הי' בכל העולם וכפשוטו לשון הכתוב ויהי רעב בכל הארצות, וז"ל דהנמ' חולקת עם המ"ר כאן סוף פרשה ז' דהרעב הי' רק בג' הארצות הסמוכות למצרים. וכדעת הנמ' מפורש בתרגום ראשון למגלת אסתר שחשב את יוסף בין המושלים שמשלו מראש העולם ועד סופו, ומביא ראיה מפסוק זה.